

**การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนเมืองเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
ตำบลท่าฉนวน และตำบลศิลาดาน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท**
**Urban landscape Improvement for creative cultural tourism in
Tha-Chanuan Subdistrict and Siladan Subdistrict, Manorom District,
Chainat Province**

เยี่ยมพล โชติปัญญาธรรม* จอมยศ กิจนุกูล และ สัจจา ก้อนพรหม
Yiampol Chotpunyatham*, Jomyot Kitnukoon and Sajja Konprom

คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
Faculty of Agriculture and Natural Resources, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

*E-mail: yiampol@yahoo.co.th Tel: 091 1554655

บทคัดย่อ

มโนรมย์เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและน่าสนใจ มีการขุดพบโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ ๆ ในหลายบริเวณยังมีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศธรรมชาติ ดินที่ร่วนซุยหลายแห่งเหมาะสำหรับทำเกษตรกรรมในหลายตำบล อีกทั้งพื้นที่ต่าง ๆ ในอำเภอมโนรมย์ มีหลายพื้นที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรมที่สวยงาม น่าสนใจ และช่วยบรรเทาภัยพิบัติธรรมชาติได้ แต่สภาพปัจจุบันยังขาดการบริหารจัดการที่เข้าใจ บางพื้นที่ยังรกร้างขาดการดูแลรักษา รวมถึงพื้นที่ริมน้ำเจ้าพระยาและบึงหรือทะเลสาบ ดังนั้นการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนเมืองและปรับปรุงภูมิทัศน์ย่อยในหลายบริเวณ สามารถส่งเสริมพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการนันทนาการของชุมชนแต่ละตำบล รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้น่าสนใจและควรค่าแก่การมาเยี่ยมชม ส่งผลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักและสามารถปรับปรุงให้รองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง “มโนรมย์” การปรับปรุงภูมิทัศน์สำหรับเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยมีแนวคิดเพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูล ออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนเมือง ปรับปรุงภูมิทัศน์ย่อย และสร้างเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เฟส 2 ส่วนตำบลท่าฉนวน และตำบลศิลาดาน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ของอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการออกแบบและพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) นำเสนอการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ตำบลท่าฉนวน และตำบลศิลาดาน ในอำเภอมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทางการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ และ 2) เป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ เฟสที่ 2 ของบางพื้นที่ในตำบลท่าฉนวน และตำบลศิลาดาน

การออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนเมืองในบริเวณที่เป็นอัตลักษณ์ของทุกตำบล ได้จัดทำข้อมูลและเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเมือง โดยแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจใช้เป็นแนวทางและวางแผนการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอมโนรมย์ ในส่วนตำบลท่าฉนวน และตำบลศิลาดาน โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่นำเสนอ สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งในด้านการท่องเที่ยว คุณภาพชีวิตชุมชน ให้ประชาชนในตำบลสามารถเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการนันทนาการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ ทั้งแบบ Passive และ Active ส่วนการออกแบบพื้นที่ใช้แนวคิดของการ

ออกแบบเมืองเชิงสร้างสรรค์ ไม่ทำลายธรรมชาติ เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตเดิมของประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ : การปรับปรุงภูมิทัศน์ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการ

Abstract

Manorom is a town with a long and interesting history. Significant archaeological sites and artifacts have been excavated in many areas, which remain rich in natural ecosystems. The lowland soil in many parts is suitable for agriculture in several sub-districts. Additionally, various areas in Manorom District have the potential to be developed and landscaped into attractive agro-tourism, eco-tourism, and cultural tourism destinations that are beautiful, interesting, and can mitigate natural disasters. However, the current condition still lacks proper management. Some areas remain abandoned and neglected, including riverside areas along the Chao Phraya River and ponds or lakes. Therefore, the design and improvement of urban and sub-area landscapes in several areas can promote development into open spaces for community recreation in each sub-district, as well as areas that can accommodate various tourist activities. This will promote the arts, culture, traditions, and way of life of the community, making them interesting and worthy of visiting. As a result, it will become a well-known tourist destination that can be improved to accommodate tourists in the future.

This research is part of the complete research report titled “Manorom” urban landscape improvement for creative cultural tourism. The concept was to survey, collect data, design urban community landscape improvements, sub-area landscape improvements, and create creative cultural tourism routes phase 2 in Tha Chanuan and Siladan sub-districts. This aims to lead to the management of creative cultural tourism in Manorom District, Chainat Province, with efficiency and effectiveness. The objectives were 1) to design and develop the town as a creative cultural tourism destination, and 2) to propose landscape improvement designs for Tha Chanuan and Siladan sub-districts in Manorom to transform the town into a creative cultural tourism city. The development goals were divided into two parts: 1) improvement of three types of tourism routes, and 2) Phase 2 of landscape improvements in certain areas of Tha Chanuan and Siladan sub-districts.

The urban community landscape improvement design in areas representing the identity of each sub-district involved compiling information and proposing tourism routes that align with the town’s identity. The tourism routes were designed to divide into three main types: creative historical and cultural tourism routes, creative agricultural lifestyle tourism routes, and creative traditional tourism routes. These routes were designed to serve as guidelines and travel plans for tourists and visitors to explore Manorom, particularly in Tha Chanuan and Siladan sub-districts. The proposed landscape improvements can be used to benefit tourism and enhance the quality of life for the community. Residents of the sub-districts can use the spaces for recreation, relaxation, and other leisure activities, both passive and active. The design of the areas follows the concept of creative city design, avoiding environmental destruction, enhancing biodiversity, and being environmentally friendly. It also ensures no negative impact on the traditional way of life of the local population.

Keywords : Landscape Improvement, Creative Cultural Tourism, Open Spaces for Recreation

1. บทนำ

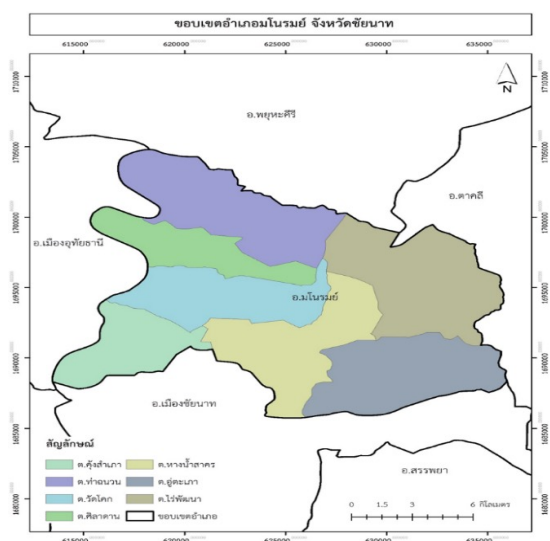
มโนรมย์เป็นอำเภอหนึ่งที่อยู่ในจังหวัดชัยนาท เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน ประมาณ 400 ปีก่อน ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น เมืองมโนรมย์จึงมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่น่าสนใจและควรค่าแก่การเยี่ยมชมและเรียนรู้ จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้นของคณะนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า เมืองมโนรมย์มีจุดเด่นหลายด้าน ได้แก่ ท่าเลที่ตั้งติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและมีแม่น้ำสะแกกรังไหลมาบรรจบ อยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร และติดกับถนนเส้นหลัก (ถนนพหลโยธิน) รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง ทั้งทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิต เช่น วัดจวน ที่การก่อสร้างวัดมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การสร้างเมืองของเจ้าเมืองมโนรมย์มายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองโบราณอู่ตะเภา สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 มีผลิตผลทางการเกษตรที่มีชื่อเสียง ได้แก่ แดงโมขาวแดงกวา การทอเสื่อจากต้นกก อีกทั้งในชุมชนยังมีความหลากหลายทางศาสนา จึงสามารถพบเห็นได้ทั้งวัดไทย ศาลเจ้าจีน และโบสถ์คริสต์ และจุดเด่นที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งเรียงรายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำได้ อย่างไรก็ตาม เมืองมโนรมย์ยังคงเป็นเมืองทางผ่านซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังขาดการ เชื่อมโยงระหว่างกัน และประการสำคัญที่สุด คือ ยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสำรวจและศึกษาอย่างจริงจัง รวมถึง ขาดการบริหารจัดการให้เมืองมโนรมย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

การจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมต้องนำเสนอองค์ความรู้ชุมชน ด้วยการสร้างมูลค่าจากวัตถุดิบที่จับต้องไม่ได้ (Nirattrakul, Y, 2011) เช่น ฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ส่งผลก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพของตน ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และได้ประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยว (Unesco, 2006; Richard, 2011) ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตต้องบูรณาการร่วมกันระหว่างฐานทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) เพื่อสืบทอดให้คงอยู่และการดำเนินต่อไป ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับประสบการณ์ ตรงจากการเรียนรู้ผ่านทางการท่องเที่ยว

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในขั้นต่อไปจึงเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างฐานทรัพยากรวัฒนธรรม ในพื้นที่ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการจาก หลายภาคส่วน ประกอบด้วย ขององค์ความรู้ตามหลักฐานที่ปรากฏ การสืบทอดให้คงอยู่และการดำเนินต่อไป การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถ ดำเนินการได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีความเป็นชุมชน ศิลปะท้องถิ่น หัตถกรรม ดนตรี พื้นบ้าน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ความงดงามของฝีมือช่าง และอื่น ๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตาม คุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ผ่านทางการท่องเที่ยว ยกตัวอย่าง เช่น นักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา เช่น นักท่องเที่ยวที่มา อาศัยร่วมกับครอบครัวชาวนา ก็จะมีโอกาสได้ลงมือดำนาหรือเกี่ยวข้าว หรือหากมาอยู่กับครอบครัวที่ทำขนมไทย นักท่องเที่ยวก็จะสามารถเรียนรู้และลงมือทำขนมไทยเหมือนเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวเช่นกัน

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาพื้นที่อำเภอมโนรมย์ให้เป็น เมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการออกแบบปรับปรุงพื้นที่เดิมให้มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับแต่ละตำบล มีการส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพให้เป็นพื้นที่เพื่อการพักผ่อน ท่องเที่ยว กีฬา สร้างสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่สวยงาม เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากร การวางแผนป้องกัน และบรรเทาภัยที่เกิดจากกระบวนการทาง ธรรมชาติ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง

2. ขอบเขตพื้นที่วิจัย

ภาพที่ 1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์

จากการนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์ (ภาพที่ 1) ขั้นตอนต่อมาเป็นการออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอไว้ โดยจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ดังนี้

ตำบลท่าฉนวนมีสถานที่สำคัญหลายแห่งที่สามารถนำมาเป็นจุดขายและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชม เช่น วัดจวน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ นอกจากนี้สถานที่สำคัญของตำบลยังอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอไว้ เมื่อทำการสำรวจพื้นที่แล้วพบว่า ตำบลท่าฉนวนมีพื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ 2 แห่ง ได้แก่ บึงกระทะและตลาดท่าฉนวน และเส้นทางปั่นจักรยานชมวิถีชุมชน โดยพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลท่าฉนวน

1.1 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบ

บริเวณบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบมีจุดที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ได้ 2 จุดด้วยกัน ได้แก่ บริเวณบึงกระทะ และตลาดท่าฉนวน ลักษณะของพื้นที่เดิม คือ เป็นตลาดชุมชนที่มีประชาชนทั่วไปเอาของมาขาย บริเวณโดยรอบเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่หลายบึง ภายในบึงมีดอกบัวที่เหี่ยวเฉาแฉอดส่งผลทำให้น้ำในบึงเน่าเสีย บึงบางแห่งมีความกว้างไม่มากพอส่งผลให้น้ำนิ่งไม่มีการหมุนเวียนถ่ายเทน้ำ ทำให้ขยะใบไม้กองอยู่หัวริมบึงและทำให้น้ำเกิดการเน่าเสีย

แนวคิดในการพัฒนา คือ การปรับทัศนียภาพโดยรอบและปลูกดอกบัวทองหรือดอกบัวครามในบึงใหม่ เพื่อเป็นจุดท่องเที่ยว จุดบริการนักท่องเที่ยว พักแรม ทางเดินที่ ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ธรรมชาติและชุมชนพื้นเมือง เชื่อมต่อบึงแต่ละบึงเข้าด้วยกัน ทำให้น้ำมีการไหลเวียนโดยเพิ่มเครื่องอัดอากาศและเครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ตามทิศทางการเวียนน้ำและเพิ่มจุดน้ำพุขนาดใหญ่ที่สูบน้ำจากจุดที่ลึกเกิน 6 เมตร ขึ้นมาสัมผัสอากาศและแสงอาทิตย์ ลดการเน่าเสียของน้ำ และการไหลเวียนของน้ำที่เชื่อมต่อกันในหลาย ๆ บ่อ รวมถึงการจัดการรูปแบบความหลากหลายของตลิ่งริมน้ำ ทำตลิ่งแบบผสมให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้าถึงผืนน้ำได้ และทำตลิ่งที่มีตะพักในน้ำจะช่วยให้เกิดความหลากหลายของระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ส่วนพื้นที่ตลาดจะทำการออกแบบตลาดและที่จอดรถใหม่ สำหรับประชาชนรวมถึงนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่ เข้ามาซื้อขายในตลาด การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่แต่ละส่วน มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 บึงกระทะ (ภาพที่ 3) เป็นขอบเขตของบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบที่จะทำการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ส่วนภาพที่ 4 เป็นภาพรวมของบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์เรียบร้อยแล้ว ซึ่ง จะเห็นได้ว่าการเชื่อมต่อบึงแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน ออกแบบการใช้ประโยชน์ของบึงใหม่ เช่น บึงสำหรับพายเรือ ตกปลา ปลูกบัว เป็นต้น เป็นการเพิ่มฟังก์ชันการใช้ประโยชน์พื้นที่

ภาพที่ 3 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

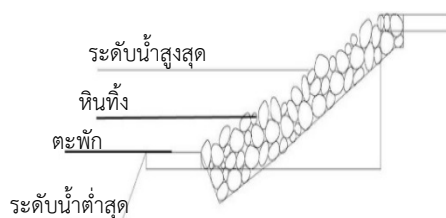

ภาพที่ 4 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

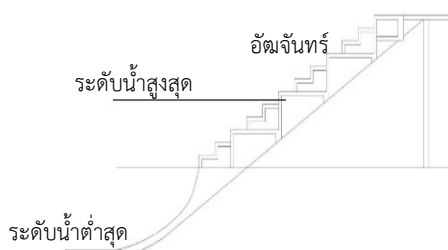
ทั้งนี้รูปแบบของตลิ่งที่นำเสนอมี 3 แบบ ได้แก่ แนวตัดตลิ่งธรรมชาติ 3:1 เพื่อกันดินสไลด์ (ภาพที่ 5) แนวตัดตลิ่งแบบหินทิ้ง (ภาพที่ 6) และแนวตัดตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล. (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 5 แนวตัดตลิ่งธรรมชาติ 3:1 เพื่อกันดินสไลด์

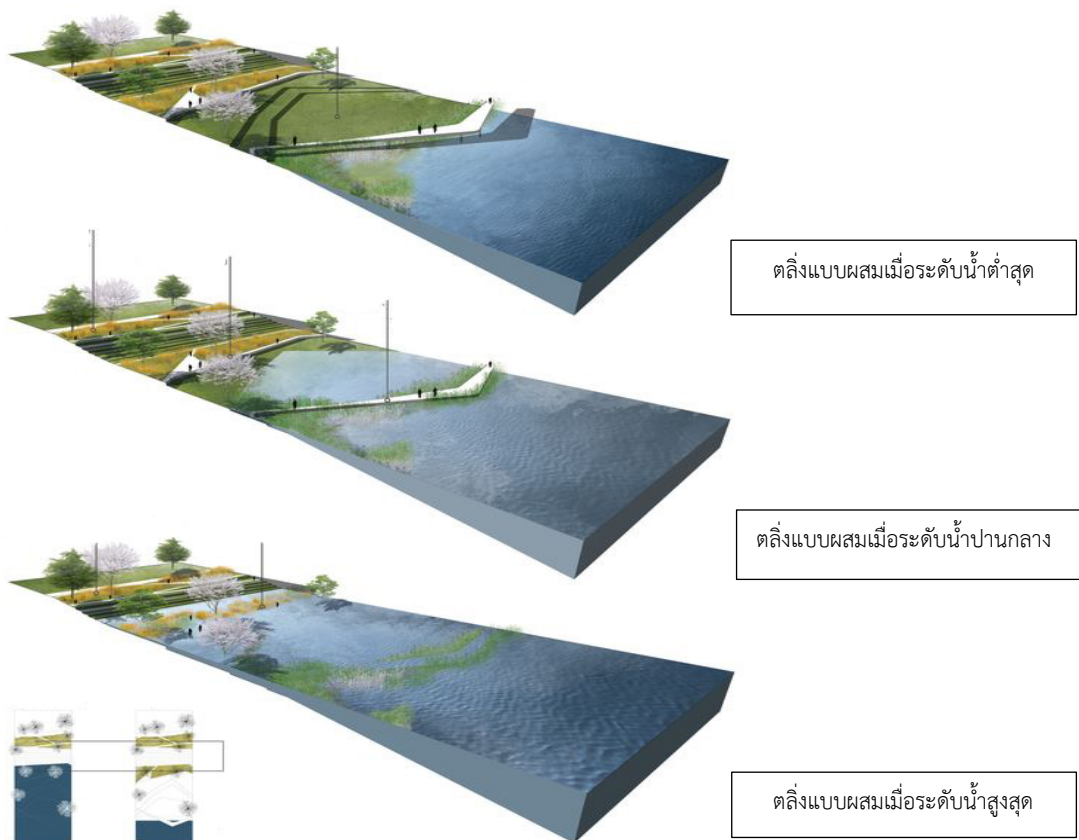

ภาพที่ 6 แนวตัดตลิ่งแบบหินทิ้ง

ภาพที่ 7 แนวตัดตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล.

บริเวณริมฝั่งบึงน้ำทำการออกแบบตลิ่งโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์และการทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับระดับน้ำในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยแบ่งรูปแบบของตลิ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำต่ำสุด ตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำปานกลาง และตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำสูงสุด ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 รูปแบบการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลิ่งบริเวณบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบ

แต่ละพื้นที่ได้นำแนวคิดในการวางผังสอดคล้องกับบึงเดิมและมีกิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมแบบ Active เช่น พื้นที่เล่นน้ำ สนามเด็กเล่น ลานออกกำลังกาย หรือสวนสุขภาพ และกิจกรรมแบบ Passive เช่น พายเรือ ตกปลา และพักผ่อนได้

(1) กิจกรรมแบบ Active พื้นที่เล่นน้ำ ในการออกแบบวางผังได้ใช้พื้นที่ของบึงน้ำที่ต้นเป็นพื้นที่เล่นน้ำของเด็กเพื่อความปลอดภัย โดยออกแบบให้เป็นอ้อมจันทร์ที่หลากหลายฟังก์ชัน เหมาะกับการเล่นสนุก และปลอดภัยสำหรับเด็ก ในขณะเดียวกันก็มีการสร้างอ้อมจันทร์สำหรับผู้ปกครองนั่งดูได้อย่างใกล้ชิด ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่เล่นน้ำ

สนามเด็กเล่น ได้ออกแบบให้อยู่ติดกับพื้นที่เล่นน้ำ แนวคิดการออกแบบสนามเด็กเล่นนั้นคำนึงถึงฟังก์ชันสำหรับเด็กทุกช่วงวัย เช่น บ่อทราย ตาข่ายยืดหยุ่น และบาร์เชือก ทำให้สามารถใช้งานได้ยาวนานและต่อเนื่อง ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์สนามเด็กเล่น

ลานออกกำลังกาย เป็นลานอเนกประสงค์สำหรับออกกำลังกายของประชาชนในชุมชน อาจจะมีการจัดการแข่งขันกีฬาเล็ก ๆ หรือกิจกรรมร่ำไท่เก๊กตอนเช้าสำหรับผู้สูงอายุ หรือเต้นแอโรบิกในตอนเย็น

สวนสุขภาพ เป็นบริเวณที่มีเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายและเสริมสร้างสุขภาพที่แข็งแรงให้กับประชาชนในชุมชน

(2) กิจกรรมแบบ Passive บึงสำหรับพายเรือ เป็นกิจกรรมยามว่างเหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย ปรับภูมิทัศน์ขอบตลิ่งชายน้ำ รูปทรงของบึงน้ำให้เหมาะเป็นบริเวณพายเรือชมวิว และทางเดินที่พักแรมไถ่สน้ำ ตมด้ากับบรรยากาศภูมิทัศน์ชนบทที่เรียบง่าย

บึงตกปลา เป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยม ดังนั้นจึงมีการออกแบบและปรับปรุงบึงสำหรับกิจกรรมตกปลาโดยเฉพาะ เป็นการเพิ่มการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากขึ้น และดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบกิจกรรมตกปลาทั้งแบบมาเที่ยววันเดียวและพักแรมค้างคืนให้เดินทางมายังพื้นที่ที่จะเป็นแรงดึงดูดแห่งใหม่ของพื้นที่นี้ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่สำหรับกิจกรรมพายเรือและตกปลา

รายละเอียดของการปรับปรุงภูมิทัศน์บึงน้ำให้เป็นบึงตกปลา ดำเนินการโดยการขุดลอกบึงให้มีความลึกเพิ่มขึ้น ปลูกหญ้าสนามขอบตลิ่งและชายฝั่งริมน้ำและตัดแต่งต้นไม้เพิ่มเติมให้สวยงามและเป็นระเบียบมากขึ้น รวมทั้งเดินระบบไฟแสงสว่างให้บริเวณและจัดการระบบสุขาภิบาลที่สะดวกและสะอาด ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การปรับปรุงภูมิทัศน์บึงตกปลาในบริเวณบึงกระทะ

การปรับปรุงภูมิทัศน์ของถนนที่อยู่รอบบึงโดยการปลูกดอกไม้และต้นไม้ รวมถึงการสร้างเส้นทางปั่นจักรยาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์สำหรับออกกำลังกายและพักผ่อน ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 การปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโดยรอบบึงกระทะ

นอกจากนี้ในบริเวณบึงกระทะจะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบและปรับปรุงบึงน้ำใหม่โดยการปลูกดอกบัวครามหรือดอกบัวทองเพื่อให้บึงน้ำมีสีสันและมีความสวยงามมากขึ้น และปรับปรุงคลองระบายน้ำให้มีความหลากหลาย พื้นที่รอบบึงปลูกหญ้าสนามและตัดแต่งกิ่งไม้ยืนต้นที่เกะกะออกในระยะความสูง 3 เมตรจากพื้นดิน ยังส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนแห่งใหม่ได้อีกด้วย (ภาพที่ 14) เป็นภาพก่อนและหลังการปรับปรุงบึงโดยการปลูกดอกบัวคราม

ภาพที่ 14 บริเวณบึงน้ำก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นบึงดอกบัวคราม

1.1.2 ตลาดทำฉนวน

แนวคิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ คือ การย้ายตลาดใหม่มาด้านทิศใต้ และปรับปรุงพื้นที่ตลาดเดิมให้เป็นที่จอดรถ สำหรับการย้ายตลาดมาด้านทิศใต้คำนึงถึงเรื่องมุมมองทิวทัศน์และความสวยงามเป็นหลัก เป็นการเปิดรับมุมมองใหม่ของผู้ที่เดินทางมายังตลาด ซึ่งจะให้เห็นบรรยากาศโดยรอบของบึงกระทะเลได้ดียิ่งขึ้น ดังภาพที่ 15

นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้มีการจัดการฝั่งตลาดและร้านค้าเพิ่มเป็นตลาดศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน มีร้านขายอาหาร และบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงเพิ่มจำนวนร้านค้าและห้องน้ำสาธารณะในบริเวณสวน โดยมีระยะห่างกันไม่เกิน 400 เมตร เพื่อให้เกิดความสะดวกและตอบสนองในการใช้งานของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

ภาพที่ 15 บริเวณตลาดทำฉนวนและแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลาด

ในการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดแห่งใหม่ที่ย้ายมาอยู่ทางทิศใต้ของตลาดเดิมนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวก ปลอดภัย และสวยงามได้มุมมองใหม่ โดยมีการเพิ่มจำนวนการปลูกไม้ยืนต้นและไม้ดอก ปรับปรุงทางเดินเท้า และรูปแบบของอาคารใหม่โดยใช้วัสดุพื้นถิ่นและสอดคล้องกับรูปแบบของอาคารดั้งเดิมของชุมชนและธรรมชาติรอบบริเวณ ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 รายละเอียดของตลาดก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

1.2 เส้นทางปั่นจักรยานชมวิถีชุมชน

เส้นทางปั่นจักรยานเป็นเส้นทางเลียบแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งตัดผ่านในชุมชน จึงทำให้ผู้ที่ต้องการปั่นจักรยานสามารถเที่ยวชมศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน พร้อมกับชมทิวทัศน์และความสวยงามของแม่น้ำเจ้าพระยา และยังผ่านสถานที่สำคัญ เช่น วัดจวน อีกด้วย

แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ ปรับปรุงจากถนนเดิมโดยใช้ Concrete Stamp สีพื้นธรรมชาติ ปลุกไม้ยืนต้นดอกหอม ได้แก่ ป๊อป จ๊าป จ๊าปา พิกุล สารภี และกันเกรา เพื่อให้ดอกไม้ส่งกลิ่นหอมขณะปั่นจักรยานเที่ยวชมชุมชน ดังภาพที่ 17 และ 18

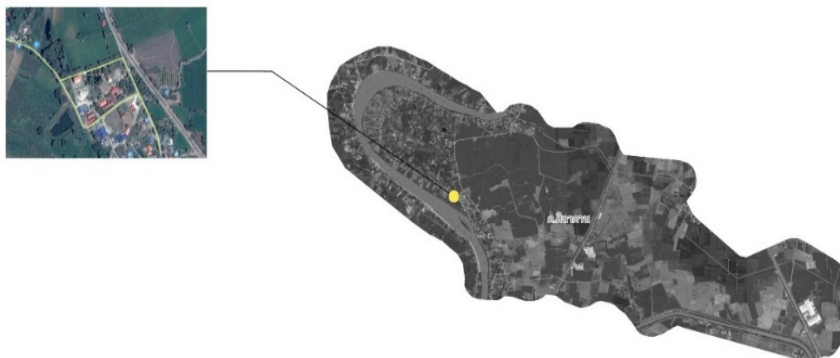
ภาพที่ 17 เส้นทางปั่นจักรยานในชุมชนก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 18 การปรับปรุงเส้นทางปั่นจักรยานในชุมชน

2. ตำบลศิลาदान

ตำบลศิลาदानถูกเลือกให้เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จอดรถบัสและรถยนต์สำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากถนนส่วนใหญ่ในเมืองมโนรมย์มีขนาดเล็ก รถใหญ่ เช่น รถบัส ไม่สามารถขับผ่านได้ และเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายและส่งเสริมให้ลดการใช้รถยนต์ในพื้นที่ชุมชนจึงทำการสร้างจุดจอดรถขึ้นในบริเวณวัดธรรมขันธุ์ดังภาพที่ 19

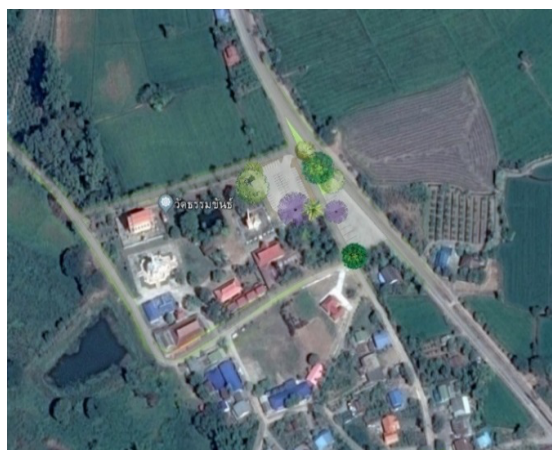

ภาพที่ 19 บริเวณที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลศิลาदान

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่ภายในวัดธรรมขันธุ์สำหรับจอดบัสและรถยนต์ มีจุดให้เช่ารถจักรยานสำหรับใช้ปั่นเพื่อเที่ยวชมในชุมชนและสถานที่สำคัญต่าง ๆ ดังภาพที่ 20 และ 21 เป็นพื้นที่วัดธรรมขันธุ์และบริเวณโดยรอบก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 20 บริเวณวัดธรรมขันธุ์
ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 21 ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดธรรมขันธุ์
เพื่อจอดรถบัสและรถยนต์

3. สรุป

ในช่วง พ.ศ. 2545 และ 2560 พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองมโนรมย์เป็นการทำเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน และไม้ผล ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้าง และแหล่งน้ำ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในช่วงเวลานี้ คือการเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรม โดยการเปลี่ยนจากนาข้าวไปเป็นพืชไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากไม้ผลเป็นนาข้าว การเปลี่ยนแปลงจากนาข้าวเป็นไม้ผล ในขณะที่อาคารบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มีการขยายตัวแต่ไม่มากนัก คิดเป็นร้อยละ 1.22 โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดในสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด

ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ในชุมชนมีการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในเมืองมโนรมย์โดยการคัดเลือกจากความสอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้จัดทำไว้ รวมถึงเป็นที่ตั้งสถานที่สำคัญ ๆ ลักษณะภูมิประเทศที่น่าสนใจและสวยงาม อีกทั้งเมื่อทำการปรับปรุงภูมิทัศน์แล้ว ยังสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ทั้งในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนในพื้นที่สามารถเข้ามาใช้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการ เช่น พักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ ทั้งแบบ Passive และ Active ส่วนการออกแบบพื้นที่ใช้แนวคิดของการออกแบบเมืองเชิงสร้างสรรค์ ไม่ทำลายธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยได้คัดเลือกตำบลคู่สำเภา และหางน้ำสาคร เพื่อพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นลำดับแรกเนื่องจากใน 2 ตำบลนี้มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะตำบลคู่สำเภาและหางน้ำสาครซึ่งเป็นที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวหลักของเมืองมโนรมย์ ดังนั้นจึงควรทำการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเร่งด่วนในเฟสแรก ส่วนตำบลท่าฉนวน และศิลาदान ควรปรับปรุงในลำดับถัดไป ในเฟสที่ 2 เนื่องจากใน 2 ตำบลนี้มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว พื้นที่และพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นพื้นที่ตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นถิ่นของชุมชนหรือผลิตภัณฑ์ OTOP แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ในตำบลท่าฉนวน และศิลาदान ซึ่งเป็นตำบลที่มีพื้นที่อยู่ติดต่อกัน

5. เอกสารอ้างอิง

- Arunin, A. (2016). **City Fair Festival: Cultural landscape for a livable city**. Retrieved on August 9, 2016, from <http://www.land.arch.chula.ac.th/pdf/events.pdf>, M.P.A. (in Thai)
- Association of Siamese Architects under the royal patronage (2016). **Comprehensive Urban Plan**. Retrieved on September 19, 2016, from <http://www.asa.or.th/th/node/103804#mr2>. (in Thai)
- Boonkham, D. (2014). **Site planning and lay out planning**. 3rd edition. V. Print (1991) Co., Ltd. publisher of Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chatkul, N. (2011). **Tourism Industry**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chemnasiri, N. (2012). **Development of Agricultural Tourism**. Bangkok: Physics Center. (in Thai)
- Creative Design Center. (2014). **Creative City : What is Creative City**. Retrieved on September 2, 2014, from <http://www.tcdc.or.th/src/17453/www-creativethailand-org/Creative-City-What>. (in Thai)
- Dejum, P. (2013). **Creative Tourism Development: A Conceptual Framework to Practice for Thailand**. *Journal, Silpakorn University, Thai version*, 33(2), 329-364. (in Thai)
- Department of Land Development. (2009). **Land Use Classification**. Retrieved on September 1, 2016, From http://www.map.nu.ac.th/namnan/doc/code_lu.pdf. (in Thai)
- Department of Tourism. (2015). **Summary of tourist situation December 2015**. From [http://www.tourism.go.th/view/1/Summary of the situation of foreign tourists/TH-TH](http://www.tourism.go.th/view/1/Summary%20of%20the%20situation%20of%20foreign%20tourists/TH-TH). (in Thai)
- Doctoral student group Management field Silpakorn University. (2016). **Study of basic information on tourism management**. In Manorom District in the course 761825 Seminar and Workshop on Hospitality and Tourism Industry Management 1. (in Thai)
- Goeldner, C. R. and Brent Ritchie, J. R. (2009). **Tourism: Principles, Practices, Philosophies**. 11th Ed. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Homchuen, S. (2011). **Creative cities and communities**. *TAT Tourism Journal*, 2, 11-21. (in Thai)
- Horayangkun, W. (1998). **Human Behavior and the Environment: Behavioral Basis for Design and Planning**. 5th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

- Jarumanee, N. (2001). **Tourism and tourism industry management**. 2nd printing. Bangkok: Odeon Store. (in Thai)
- Jittangwattana, B. (2005). **Tourism Industry**. 1st edition. Bangkok. (in Thai)
- Jitthangwattana, B. (2006). **Development and conservation of tourist attractions**. Bangkok: Thai Travel Book Center. (in Thai)
- Kaewsanga, P. and Chamnongsri, N. (2012). **Creative Tourism: New Alternatives to Thai Tourism**. Technology Journal Suranaree 6(1), 93-111. (in Thai)
- Kittikhun, K. (2009). **Urban landscape**. Faculty of Industrial Technology Chiang Rai Rajabhat University. (in Thai)
- Klongvessa, N. (2009). **Nature, Environment, Site plan**. Teaching document for Site Planning course, Faculty. Architecture Chulalongkorn University. (in Thai)
- Lynch, K. (1977). **The Image of the City**. Cambridge: M.I.T. Press.
- Manorom District, Chainat Province. (N.D.). (2016). **Various districts of Chainat Province**. Retrieved on September 9, 2016, from <http://chainat.webs.com/manorom.html>. (in Thai)
- McHarg, I. L. (1992). **Design with Nature**. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Michael, L. (1986). **An Introduction to Landscape Architecture Second Edition**. New York: Elsevier.
- Nirattrakul, Y. (2011). **Creative Tourism: Extend, Add Value, Find Different Points**. Retrieved on September 1, 2016, From http://www.etatjournal.com/upload/245/9_Creative_Tourism.pdf. (in Thai)
- Thanuphol, N. (1999). **Ecotourism Management**. 2nd edition. Chiang Mai: Mae Jo University.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). **The 11th National Economic and Social Development Plan (2016)**. Retrieved on September 1, 2016, from <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>. (in Thai)
- Office of the Permanent Secretary for Tourism and Sports. (2015). **Tourism Economy Report**. Retrieved on September 9, 2016, From http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7533. (in Thai)
- Pinkaew, K. (2014). **Cultural Tourism Policy Development for Phra Nakhon Si Ayutthaya Pathum Thani and Nonthaburi Province**. Complete Research Report. (in Thai)
- Pleerak, N., Nakpathom, P. & Choatpanyatum, Y. (2018). **Research report “Manorom” Landscape Improvement for touristic cities Creative culture Chainat Province**. Faculty of Geoinformatics Burapha University. (in Thai)
- Redaelli, E. (2011). **Analyzing the “creative city” governance: Relational processes in Columbus, Ohio**. City, Culture and Society 2(2011), 85-91.
- Richards, G. (2011). Creativity and Tourism: State of the Art. **Annals of Tourism Research**, 38(4), 1225-1253.
- Simonds, J. O. (1998). **Landscape Architecture**. New York: McGraw-Hill.
- Spreiregen, P. D. (1965). **Urban Design: The Architecture of Town and Cities**. New York: McGraw-Hill Book Co.

- Thailand Information Center. (N.D.). **Manorom District**. Retrieved on September 2, 2014, from <http://chainat.kapook.com/Manorom>. (in Thai)
- Tourbier, Joachim and Westmacott, Richard. (1976). **Technical Bulletin: 72 Lakes and Ponds**. Washington, D.C.: ULI-the Urban Land Institute.
- Tourism Authority of Thailand. (2013). **Creative Tourism**. Retrieved on August 6, 2016, from [http://tourisminvest.tat.or.th/research/creative tourism](http://tourisminvest.tat.or.th/research/creative%20tourism). (in Thai)
- UNESCO. (2006). **Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism**. Retrieved on August 6, 2016, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001598/159811e.pdf>. (in Thai)
- Yoshinobu, A. (1983). **The Aesthetics Townscape: Translated by Lynne E. Riggs**. Cambridge: M.I.T. Press.

(Received: 19/Jul/2023, Revised: 24/Dec/2024, Accepted: 26/Dec/2024)